НАТАЛІЯ КАДОБ'ЯНСЬКА
ЛАРИСА УДОВИЧЕНКО

Зарубіжна література

Хрестоматія

Рівень стандарту

11

Київ
ТОВ «Провідна видавнича група»
2020

УДК 821(1-87).09*кл11(075.3)
К13

Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах комісією із зарубіжної літератури Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (лист Інституту модернізації змісту освіти від 04.07.2019 №22.1/12-Г-561)

Кадоб'янська Н. М.

К13 Зарубіжна література. 11 клас. Рівень стандарту : хрестоматія / Н. М. Кадоб'янська, Л. М. Удовиченко. — К. : ТОВ «Провідна видавнича група», 2020. — 304 с.

ISBN 978-966-983-195-8.

УДК 821(1-87).09*кл11(075.3)

Посібник укладено відповідно до вимог чинної програми із зарубіжної літератури. Призначений забезпечити учнів якісними перекладами художніх творів та урізноманітнити завдання, пропоновані в підручнику. У вступному слові вміщено рекомендації щодо роботи із книжкою. Матеріал структуровано за розділами та рубриками.

ISBN 978-617-7592-25-8
ISBN 978-966-983-195-8

© Кадоб'янська Н. М., Удовиченко Л. М., 2020
© ТОВ «Провідна видавнича група», 2020

ДОРОГІ ДРУЗІ!

Якщо ви допитливі й активні, цей посібник-хрестоматія стане для вас довідником, експрес-репетитором, підказкою. У ньому подано не лише всі програмові художні твори із зарубіжної літератури для 11 класу, а й стисло викладено основні теоретичні матеріали.

Перечитуючи художні твори, розглядаючи таблиці та схеми, ви зможете побачити художню літературу в широкому контексті. Адже мистецтво слова пояснює, як бачили світ різні народи в різні часи, як представники різних культур відповідали на питання про людину та смисл її життя, у чому вбачали своє призначення, як досягали своїх цілей. А найголовніше — зможете краще зрозуміти, чого прагнете ви, чим керуєтеся у своїх справах, чому можете присвятити своє життя.

Розглянемо саму книжку. Вона складається з восьми розділів, кожен із яких має *три блоки*: теоретичний, художній та аналітичний. **Теоретичний блок** допоможе більше дізнатися про вже відомі вам різноманітні явища художньої літератури (Просвітництво, Реалізм, Модернізм, Авангардизм, Постмодернізм), зрозуміти їхню взаємодію (модернізму і реалізму, символізму й імпресіонізму, нових тенденцій у поезії і прозі початку XX ст., літератури XX–XXI ст.). Також у першому блоці подаються основні відомості про різні національні літератури. Це допоможе зрозуміти художні твори, підготуватися до обговорення на уроках. Теоретичні відомості стисло викладено та проілюстровано художніми текстами, тому їх буде легко запам'ятати.

Теоретичний матеріал у хрестоматії узагальнений у схемах і таблицях. Це допомагає виділити головне, систематизувати й запам'ятати інформацію. Крім того, такий спосіб подачі інформації оптимальний тоді, коли посібник-хрестоматію використовують разом із підручником. За короткий час можна повторити основні відомості, пригадати вивчене, наголосити на головному, систематизувати свої знання.

У **художньому блоці** містяться тексти (повністю та у скороченні) всіх творів, передбачених програмою із зарубіжної літератури для вивчення в 11 класі. Обсяг програмового матеріалу досить великий, тому вибрані фрагменти художніх творів зекономлять час на пошук потрібних цитат, полегшать підготовку до уроку, виступу, творчої роботи.

Запитання і завдання, уміщені в **аналітичному блоці**, необхідні для того, щоб розібратися із власними враженнями та емоціями, почуттями і думками, які виникали і, можливо, змінювалися упродовж читання. Вони допомагатимуть вам розмірковувати, формулювати думки і судження, висловлювати позиції, обговорювати і дискутувати, і головне — замислитися, чи впливають книги на ваше життя.

ЯК ПРАЦЮВАТИ З ПОСІБНИКОМ

Спершу чітко визначте, з яким літературним явищем ви маєте розібратися, а тоді звертайтеся до *теоретичного блоку* хрестоматії. Його текст, на відміну від тексту підручника, насичений формулюваннями. Їх можна використовувати як план, тези, конспект відповідної теми підручника. Вони допоможуть виокремити головне, відтворити текст, узагальнити вивчене, побудувати розгорнуту відповідь на різні питання. Якщо якесь літературне явище або термін вам незрозумілі, слід звернутися до підручника, де вони розглядаються ширше.

Після роботи з теоретичним блоком необхідно прочитати скорочений текст *художнього твору*. Вибрані ключові епізоди розкривають основні сюжетні лінії, ідейно-естетичний зміст твору, демонструють особливості авторського стилю.

Прочитавши твір, переходьте до рубрики *«Оцінки та обговорення»* в *аналітичному блоці*. Запитання і завдання допоможуть пояснити власне читацьке враження, зрозуміти художній твір, вибрати теми і проблеми для обговорення у класі. А також узагальнити вивчене з теми.

Якщо ви здобудете ці знання, навчитеся користуватися ними в різних ситуаціях, то підсумковий і тематичний контроль неодмінно засвідчать ваші високі досягнення. Ви зможете легко подавати матеріал у дискусійній формі, писати відгуки та есе, виконувати власні творчі проекти. Частину цитат, особливо афористичних, варто вивчити напам'ять: це і не складно, і завжди знадобиться у різних життєвих ситуаціях.

Вдумливо прочитавши кращі твори зарубіжної літератури від доби Просвітництва до сучасності, ви зрозумієте, чому художню літературу називають найцінніпою з мистецтв.

ВСТУП

ЗНАЧЕННЯ КУЛЬТУРИ ТА ЛІТЕРАТУРИ У ЗБЕРЕЖЕННІ МИРУ І ДУХОВНОСТІ

Слово, матеріалізоване в художніх образах, тобто художня література, — це унікальна можливість пізнати душу іншої людини і почути живий відгомін як далеких часів, так і сучасності.

У запропонованому посібнику-хрестоматії із зарубіжної літератури йдеться про високе мистецтво, про твори, що розширюють межі нашого духовного світу. Хай би що розповідав художник, він урешті-решт завжди говорить про найважливіші для людини речі: про життя і смерть, про кохання і Бога, про красу і свободу, про добро і зло. Немає такого суспільства, у якого не народилося б своє мистецтво, у тому числі й словесне.

> Література не тільки створюється суспільством, вона й сама формує його. Не буде занадто великим перебільшенням сказати, що поняття Європа взагалі існує завдяки книгам. Упродовж століть європейці читали Біблію та античних класиків — ці книги й об'єднали їх в єдину цивілізацію.

При тоталітарних режимах, на які було так багате XX століття, справжня та внутрішньо незалежна книжка ставала агітацією проти деспотії. У XXI столітті література привертає увагу до проблем миру й добробуту, взаєморозуміння і взаємопідтримки, розбудови громадянського суспільства та спільної відповідальності за майбутнє всього світу. А ще до проблеми Іншого — національно, расово, мовно інакшого та встановлення діалогу з ним.

Художня література не може замінити ні духовного навчительства, ні філософського пізнання, ні громадянської дії. Але вона містить базові для певного суспільства уявлення про світ, про місце людини у Всесвіті, про прекрасне й потворне. Адже література насамперед — це мистецтво слова.

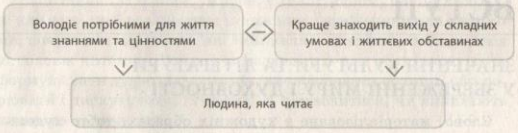

Українська школа художнього перекладу почала формуватися дуже давно, коли активізувалися культурні й духовні зв'язки українців з іншими народами, передусім за поширення християнства. Першими художніми перекладачами можна вважати ***Кирила*** та ***Мефодія***. Це були переклади старослов'янською мовою, але вони справили величезний вплив на виникнення перекладацької традиції. Кирило та Мефодій перекладали Біблію. Згодом цю благородну справу продовжили багато видатних українців.

Уже в XVII столітті українською мовою були перекладені «Визволений Єрусалим» Торквато Тассо, «Похвала глупоті» Еразма Роттердамського, деякі новели «Декамерона» Джованні Боккаччо, сонети Франческо Петрарки та інші твори. Науковою базою освіти, у тому числі й перекладацтва, була Києво-Могилянська академія. З ліквідацією Академії в 1817 році перекладацька справа занепадає.

Особливу роль у відродженні української перекладної літератури XIX століття відіграли Леся Українка та Іван Франко — знавці стародавніх і багатьох сучасних мов. Вони прагнули, аби українці мали можливість в оригіналах ознайомитись із найкращими творами світової літератури і перекладати їх.

У XX столітті великих зусиль для збереження традиції українського перекладу доклав Максим Рильський. Його художні переклади Метерлінка, Верлена, Готьє, Ґійома Аполлінера, Міцкевича, Гете, Шекспіра, Данте, Пушкіна, Шиллера відзначаються вишуканістю мови, особливою поетичністю.

ОЦІНКИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

1. Розкрийте роль культури і літератури у вирішенні питань миру у світі.
2. Поясніть, як ви розумієте запис у Декларації Мехіко щодо політики у сфері культури ЮНЕСКО (спеціалізованої установи ООН з питань освіти, науки, культури): «Всебічний розвиток суспільства потребує взаємопов'язаної політики в царині культури, освіти, науки й засобів комунікації з метою забезпечення рівноваги між технічним прогресом, з одного боку, та інтелектуальним розвитком і моральним удосконаленням людства — з іншого».
3. Поміркуйте, яку роль у житті світової спільноти відіграє діалог культур.
4. Аргументуйте, художні переклади яких українських перекладачів вам запам'яталися найбільше.
5. Сформулюйте відмінності між поняттями *національна література* і *світова література*.
6. Чи знаєте ви, які книжки здобули літературні нагороди у рік вашого народження? Знайдіть в Інтернеті інформацію про них і підготуйте мотиватор (мотиваційний постер) про ту, яка вас найбільше зацікавила. З'ясуйте, чи поділяють однокласники/однокласниці ваш інтерес.

ЗМІСТ

Дорогі друзі! ... 3

ВСТУП

Значення культури та літератури у збереженні миру і духовності ... 5

РОЗДІЛ 1. ЗОЛОТІ СТОРІНКИ ДАЛЕКИХ ЕПОХ

Німецьке Просвітництво та його вплив на розвиток Європи ... 8

Йоганн Вольфганг Гете ... 10
«Фауст», частина I (*Скорочено*) ... 12
«Фауст», частина II. Останній монолог Фауста ... 33

РОЗДІЛ 2. МОДЕРНІЗМ

Модерністська проза початку XX ст ... 36

Франц Кафка ... 38
«Перевтілення» (*Скорочено*) ... 39

Михайло Булгаков ... 63
«Майстер і Маргарита» (*Уривки*) ... 65

РОЗДІЛ 3. ШЕДЕВРИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЛІРИКИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XX СТ.

Розмаїття течій модернізму й авангардизму в європейській ліриці ... 111

Ґійом Аполлінер ... 112
«Зарізана голубка й водограй» ... 113
«Міст Мірабо» ... 114

Райнер Марія Рільке ... 115
«Згаси мій зір...» ... 116
«Орфей, Евридіка, Гермес» ... 117

Федеріко Ґарсіа Лорка ... 120
«Про царівну Місяцівну» ... 121
«Гітара» ... 122

«Срібна доба» російської поезії ... 124

Олександр Блок ... 127
«Незнайома» ... 128

Анна Ахматова ... 130
«Довкола жовтий вечір ліг...» ... 131
«Сірооке король» ... 131
«Реквієм» (*Уривки*) ... 132

Володимир Маяковський ... 136
«А ви змогли б?..» ... 138
«Послухайте!» ... 138
«Борг Україні» ... 140

Борис Пастернак ... 142
«Гамлет» ... 143
«Зимова ніч» ... 145

РОЗДІЛ 4. АНТИУТОПІЯ У СВІТОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Розвиток жанру антиутопії у XX ст ... 147

Джордж Орвелл ... 148
«Скотоферма» (*Скорочено*) ... 148

РОЗДІЛ 5. ПРОБЛЕМА ВІЙНИ ТА МИРУ В ЛІТЕРАТУРІ XX СТ.

Бертольт Брехт ... 171
«Матінка Кураж та її діти» (*Уривки*) ... 172

Генріх Белль ... 179
«Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...» (*Скорочено*) ... 180

Пауль Целан ... 187
«Фуга смерті» ... 187

РОЗДІЛ 6. ЛЮДИНА ТА ПОШУКИ СЕНСУ ІСНУВАННЯ У ПРОЗІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XX СТ.

Загальна характеристика провідних тенденцій прози другої половини XX ст ... 191

Ернест Гемінгвей ... 193
«Старий і море» (*Скорочено*) ... 194

Ґабріель Ґарсія Маркес ... 231
«Стариган із крилами» ... 232

Ясунарі Кавабата ... 238
«Тисяча журавлів» (*Уривки*) ... 240

РОЗДІЛ 7. ЛІТЕРАТУРА ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XX — ПОЧАТКУ XXI СТ.

Література постмодернізму ... 248

Милорад Павич ... 249
«Скляний равлик» (*Скорочено*) ... 250

Хуліо Кортасар ... 262
«Менади» (*Скорочено*) ... 263

РОЗДІЛ 8. СУЧАСНА ЛІТЕРАТУРА В ЮНАЦЬКОМУ ЧИТАННІ

Загальна характеристика культурних зв'язків кримськотатарської та української літератури й культури ... 273

Таїр Халілов ... 274
«До останнього подиху» (*Скорочено*) ... 275

Навчальне видання

КАДОБ'ЯНСЬКА Наталія Миколаївна
УДОВИЧЕНКО Лариса Миколаївна

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА 11 КЛАС

ХРЕСТОМАТІЯ

Рівень стандарту

Редактор *О. Г. Трофімова*
Технічний редактор *Л. І. Аленіна*
Коректор *О. В. Сєвєрцева*
Комп'ютерна верстка *І. М. Сога*

Формат 60×90$^{1}/_{16}$. Ум. друк. арк. 19,00.
Обл.-вид. арк. 17,00. Наклад 3 030 пр.
Зам. № 20-10-2007.

ТОВ «ПРОВІДНА ВИДАВНИЧА ГРУПА»
Свідоцтво «Про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції»
Серія ДК № 5437 від 09.08.2017 р.

Адреса видавництва: 04070, м.Київ, вул.Сагайдачного Петра, 37

Віддруковано в АТ «ХАРКІВСЬКА КНИЖКОВА ФАБРИКА «ГЛОБУС»
61052, м. Харків, вул. Різдвяна, 11.
Свідоцтво ДК № 3985 від 22.02.2011 р.
www.globus-book.com